

ORZEŁ BIAŁY CZERWONA GWIAZDA

WOJNA POLSKO–BOLSZEWICKA W L. 1919–1921

SCENARIUSZ LEKCJI HISTORII W KLASIE IV LICEUM

Metody:

- elementy lekcji odwróconej (flipped classroom),
- pogadanka,
- elementy wykładu,
- praca ze źródłami pisаныmi i ikonograficznymi pod kierunkiem nauczyciela

Formy pracy:

- indywidualna,
- grupowa

Czas: 45 minut

Odniesienie do podstawy programowej:

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna.

Uczeń umieszcza procesy, zjawiska i fakty historyczne w czasie oraz porządkuje je i ustala związki przyczynowe i skutkowe;

II. Analiza i interpretacja historyczna.

Uczeń krytycznie analizuje informacje uzyskane z różnych źródeł (w tym kartograficznych) próbując samodzielnie wyciągnąć z nich wnioski; lokalizuje w przestrzeni procesy, zjawiska i fakty historyczne wykorzystując mapy w różnych skalach; rozróżnia w narracji historycznej warstwę informacyjną, wyjaśniającą i oceniającą; rozumie i potrafi objaśnić związki przyczynowo-skutkowe analizowanych zjawisk i procesów historycznych;

III. Tworzenie narracji historycznej.

Uczeń konstruuje ciągi narracyjne, wykorzystując zdobyte informacje źródłowe, przedstawia argumenty uzasadniające własne stanowisko w odniesieniu do procesów i postaci historycznych; tworzy krótkie wypowiedzi.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe:

Zakres podstawowy:

XLI: Walka o odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:

4. charakteryzuje proces kształtowania się polskiej granicy wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem wojny polsko-bolszewickiej.

Zakres rozszerzony:

XLI: Walka o odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

3. opisuje genezę i przebieg wojny polsko-bolszewickiej oraz jej powiązanie z kwestią ukraińską i litewską,

4. ocenia z perspektywy polskiej i europejskiej polityczne i cywilizacyjne znaczenie bitwy warszawskiej

Cele edukacyjne:

Uczeń:

- poznaje przyczyny konfliktu polsko-bolszewickiego,
- opisuje przebieg wojny z lat 1919–1921,
- rozumie znaczenie zwycięstwa w bitwie warszawskiej dla utrzymania wolnego bytu państwa polskiego a także Europy,
- formułuje wypowiedź poprawną pod względem merytorycznym i językowym,
- doskonali umiejętność pracy ze źródłami; kształci umiejętność analizy, interpretacji,
- dostrzega związki przyczynowo-skutkowe omawianych wydarzeń,
- doskonali umiejętność współpracy w grupie,
- potrafi zaprezentować w dyskusji własne zdanie, popierając je odpowiednio dobranymi argumentami.

Środki dydaktyczne:

- mapa wojny polsko-bolszewickiej,
- teksty źródłowe przygotowane w oparciu o następujące opracowania i strony internetowe:
 - Chwalba A. „Przebrane zwycięstwo.Wojna polsko-bolszewicka 1918–1920”, Wołowiec 2020,
 - Davies N. „Orzeł Białym Czerwona Gwiazda”, Kraków 2000,
 - Gałęzowski M. „Z dziejów odbudowy Rzeczypospolitej w latach 1918–1926”
 - <https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/szkolenia-dla-nauczycie/zmagania-oniepodleglos/93291,III-Pierwsze-miesiace-niepodleglej-Rzeczypospolitej-Kształtowanie-sie-granic-pan.html>
 - Rolińska J. „Lato 1920”, Warszawa 2020,
 - „Szlakiem zwycięstwa. Relacje literatów z wojny 1920 roku”, Łomianki 2012,
 - <http://www.bitwawarszawska.pl/>

Uwagi dydaktyczne:

Dwa tygodnie przed planowaną lekcją nauczyciel udostępnia uczniom (w ustalonej formie) materiały dydaktyczne stanowiące wprowadzenie do poruszanego zagadnienia. Zawarte w nich treści stanowią podstawę przyszłej pracy na lekcji. Wykonana przez uczniów praca umożliwi maksymalne skrócenie części wykładowej zajęć i skoncentrowanie się na praktycznym wykorzystaniu poznanych treści. Na zajęciach właściwych uczniowie wykonują zadania/ćwiczenia porządkujące i poszerzające zdobytą wiedzę.

Materiały:

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/biblioteka-cyfrowa/bohaterowieniepodlegle/74552,Harcerze-w-wojnie-polsko-bolszewickiej.html>
<https://vod.tvp.pl/website/wojna-swiatow,49353577>

Przebieg lekcji:

Faza wprowadzająca:

Należy przygotować odpowiednio salę lekcyjną, tj. wyświetlić mapę wojny polsko-bolszewickiej oraz ułożyć ławki w układzie korzystnym dla pracy w grupach

Nauczyciel:

- przypomina i zapisuje w widocznym miejscu temat lekcji oraz określa jej cel,
- prosi uczniów, aby w oparciu o materiały, z którymi się zapoznali w ramach lekcji odwróconej określili/przypomnieli:
 - jakie miejsce w świadomości narodowej Polaków zajmowały Kresy (H. Sienkiewicz, W. Pol)
 - jakie przemiany dokonały się wśród ludności Kresów na przełomie XIX/XX w.
 - powody walk o Lwów i Galicję Wschodnią w 1918 r. oraz ich rezultat,
 - koncepcje polityczne dotyczące przebiegu granicy wschodniej II RP wg J. Piłsudskiego i R. Dmowskiego, podejmuje próbę ich oceny,
 - kiedy i w jakich okolicznościach doszli do władzy bolszewicy, jakimi metodami posługiwali się wobec rzeczywistych i rzekomych przeciwników politycznych,
 - opisuje sytuację na ziemiach tzw. Ober Ostu na przełomie 1918 i 1919 roku,
 - określa gdzie i kiedy doszło do pierwszego starcia polsko-bolszewickiego (wskazuje je na mapie ściennej)
- koryguje wypowiedzi uczniów, systematyzuje je.

Faza właściwa:

Nauczyciel dokonuje losowego podziału klasy na cztery zespoły. Każdy z nich otrzymuje zestawy materiałów: teksty źródłowe oraz źródła ikonograficzne wraz pytaniami i zagadnieniami, na które uczniowie poszukują odpowiedzi. Czas: ok. 15 minut.

Grupa I:

Materiały – załącznik nr 1

pytania i zagadnienia:

Określ/opisz na podstawie źródeł oraz wiedzy pozaźródłowej:

- stan polskiej armii u progu wojny z bolszewikami,
- przyczyny wyprawy wileńskiej J. Piłsudskiego,
- cel wydania odezwy do Mieszkańców byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego,
- stosunek Litwinów do w/w dokumentu,
- dlaczego Piłsudski zgodził się na podjęcie rozmów z bolszewikami w Mikaszewiczach,
- przyczynę podjęcia przez stronę polską rozmów z Semenem Petlurą,
- przebieg wyprawy kijowskiej,
- cel wydania Odezwy do Mieszkańców Ukrainy oraz reakcję na nią,
- reakcje w kraju na wyprawę kijowską

Grupa II:

Materiały – załącznik nr 2

pytania i zagadnienia

Określ/opisz:

- mobilizację sił bolszewickich, jaka nastąpiła w efekcie zdobycia Kijowa przez wojska polskie,
- cele bolszewików,
- Konna Armia Budionnego, zastanów się z czego wynikała jej specyficzna „legenda”,
- reakcje w kraju na ofensywę bolszewików,
- stosunek państw zachodnich wyrażony na konferencji w Spa,
- powołanie Rady Obrony Państwa
- działania na rzecz budowania Armii Ochotniczej

Grupa III

Materiały – załącznik nr 3

pytania i zagadnienia:

- postępowanie bolszewików na zajmowanych terytoriach,
- zetknięcie światów, cywilizacji podczas wojny polsko-bolszewickiej,
- dzień codzienny żołnierza polskiego w świetle relacji,
- młodzi ludzie (harcerze) i ich udział w walkach,
- przygotowania bolszewików do przejęcia władzy w Polsce – działalność Tymczasowego Komitetu Rewolucyjnego Polski

Grupa IV

Materiały – załącznik nr 4

pytania i zagadnienia

określ/opisz

- przebieg bitwy pod Radzyminem i Ossowem,
- postać ks. Ignacego Skorupki,
- przebieg bitwy warszawskiej,
- znaczenie bitwy warszawskiej dla niepodległości Polski oraz sytuacji w Europie,
- postanowienia traktatu ryskiego i ich wpływ na przyszłe relacje polsko-sowieckie.

Po zapoznaniu się z materiałami liderzy zespołów prezentują efekty pracy grupy. Nauczyciel koryguje ewentualne błędy, uzupełnia podejmowane wątki – czas: ok. 15 minut

Część końcowa:

Nauczyciel podsumowuje lekcję, podkreśla znaczenie bitwy warszawskiej dla niepodległości państwa polskiego odrodzonego po Wielkiej Wojnie, cytuje fragment słów Papieża Jana Pawła II odnoszących się do wydarzeń roku 1920. Ocenia pracę grup – stopniem lub werbalnie. Zachęca uczniów do podjęcia własnych poszukiwań historycznych celem ustalenia postaci, które brały udział w wojnie polsko-bolszewickiej a być może nadal pozostają zapomniane.

Zadanie: Prośba o przygotowanie informacji na temat bitwy pod Zadwórzem.

<https://www.polskieradio24.pl/39/156/Artykul/1200523,Wojna-polskobolszewicka-1920-Bitwa-pod-Zadworzem-%E2%80%93-93-Polskie-Termopile>

Czas: ok. 5 minut